

ročník XXII (2020)

Nové Bratrské Listy

*Proto se zjevil Syn Boží,
aby zmařil činy ďáblovy.*

(1 Janova 3,8)

Z obsahu:

Kázání A. Kracíkové

Křesťanské působení v dějinách - P. Pokorný

Nově o Janu Žižkovi

Zprávy z Unitas fratrum

Náš seniorát - ze sborů

Odešel evangelický filosof (E. Kohák)

1

obsah

kázání	
Nemarnit čas (<i>A. Kracíková</i>)	3
biblické a teologické studie	
Budme pravdivi v lásce (<i>P. Pokorný 1933-2020</i>)	6
dějiny	
Otto Uttendörfer (<i>jhjr</i>)	9
Nově o Janu Žižkovi (<i>J. Halama</i>)	12
unitas fratrum	
Nicaragua (<i>red</i>)	15
Nový předseda Unity Boardu	16
Ještě jednou Wupperthal	16
Indie - Rajpur (<i>Unity Newsletter</i>)	16
náš seniorát	
Odešel br. Stanislav Bárta (<i>eš</i>)	17
Únorová návštěva pražského sboru (<i>Milena Kelly</i>)	18
Den misijní provincie (<i>ek</i>)	21
Vzpomínka na br. Plívu (<i>J. Uhlířová Polmová</i>)	22
Církev v proměnách času (<i>jhjr</i>)	23
z církvi	
Erazim Kohák (1933-2020) (<i>jhjr</i>)	25
Rembrandt a J. A. Komenský (<i>Jiří Kučera</i>)	26
J. A. Komenský 1592 - 1670	
Příčina všech zmatků (<i>Z unum neccessarium</i>)	28

Nové Bratrské Listy

22. ročník (2020)

Vydává OCHRANOVSKÝ SBOR

při ČCE v Praze

Čajkovského 8, 130 00 Praha 3

mail redakce: halama@etf.cuni.cz

Registrováno pod zn. MK ČR E 12555

editorial

Milé čtenářky, milí čtenáři,
když jsem v únoru začínal chystat první letošní číslo časopisu, věděl jsem o virové epidemii v Číně (nazval jsem si to čínskou chřipkou), ale jako skoro nikdo jsem netušil, že než časopis sestavím a dám do tisku, bude čínské chřipky plná Praha a zažijeme takovéto drama.

Že se lidské reakce budou pohybovat mezi přezíravým podceňováním a úzkostlivou panikou, to bylo jisté, je to tak vždycky. Co mě zaskočilo, že mnozí zřejmě spoléhají na mouku a toaletní papír jako záruky přežití. To bych byl neuhodl.

A protože se virům věnuje kdekdo a kdeco, můžeme náš časopis věnovat třeba něčemu jinému. Začátek roku byl ve znamení odchodu řady bratří, hned čtyři si připomeneme.

Z dějin je tu nabídka na novou knihu o Žižkovi a připomenutí zinzendorfovského badatele z Ochranova. Ze světové Jednoty přicházejí zprávy radostné i neveselé, z našeho seniorátu radostné i zarmucující, jak už to k životu patří.

Protože je Komenského rok, věnujeme vždy kousek místa i jemu. Dnes článkem o portrétu, který staletí visel v Itálii coby portrét rabína a najednou to vypadá, že je to Komenský. A poslední stránka vždy přinese úryvek z Komenského díla, který se redakci zdá být dost aktuální.

A především - nenechme si žádnou čínskou chřipkou zastínit velikonoce, svátky vzkříšení a narozeniny křesťanské církve.

Radostné a požehnané velikonoce (snad se k vám časopis včas dostane).

Jindřich Halama

**Děkujeme za podporu pro náš časopis.
Číslo účtu 2900700247/2010**

kázání

Nemarnit čas

Dávejte si dobrý pozor na to, jak žijete, abyste si nepočínali jako nemoudří, ale jako moudří; nepromarněte tento čas, neboť nastaly dny zlé. Proto nebuďte nerozumní, ale hleďte pochopit, co je vůle Páně. A neopíjejte se vínem, což je prostopášnost, ale plni Ducha zpívejte společně žalmy, chvalozpěvy a duchovní písně. Zpívejte Pánu, chvalte ho z celého srdce a vždycky za všechno vzdávejte díky Bohu a Otcí ve jménu našeho Pána Ježíše Krista.

(Ef 5,15-20)

Kdyby mi apoštol Pavel dneska zavolal a zeptal by se mě:

„Tak co, jak žiješ?“

Odpověděla bych: „No, no, nějak to jde.“

„Co je to za odpověď?“ podivil by se. „Taková podivná, nemastná, neslaná, rezignovaná odpověď?!“

„Je mi to vážně líto, milý Pavle, ale nemohu odpovědět jinak, než jsem odpověděla. Vlastně jsem ještě mohla říct: Nic moc, nebo: Občas to vloženo nestojí za nic.“

„A co se děje? Čím to je? Někdo tě pronásleduje? Jde ti snad o život?“

„Ne, jenom jsem unavená a mám moc starostí, ale dneska to tak mají asi všichni lidé. Prostě toho máme moc, Pavle. Třeba si vezmi, že lidé dneska chodí do kostela jen když mají čas a podle toho to taky v kostele vypadá. Lidí prostě nemají moc času. Já sama je těžko můžu kárat, vždyť, copak jsem jiná?“

„A co tak důležitého máte všichni na práci?“ řekl by Pavel.

„No, tak nejprve rodinu, pak práci, pak různé věci okolo života vůbec – bydlení, jídlo, nákupy, zahrada, když ji máš. Všechno žere čas a všechno nám dělá starosti.“

„To nechápu. To nechápu,“ řekl by. „Celá věc se mi jeví tak, že jste prostě rezignovali na to být světlem světa - kvůli rodině, kvůli práci a různým věcem okolo. Zdá se mi, že se topíte ve tmě a to je problém! Místo toho, abyste na první místo dali toho, kdo vám všechno dal, tak dáváte na první místo to, co vám dal! Ale dary a věci by vás měly posunovat k Bohu blíž a ne vás od něj vzdalovat! Vždyť jsem to jasně psal - sice Efezským, ale platí to i pro vás - že si máte počínat jako moudří a nepromarnit svůj čas!“

„No jo, ale tobě se to Pavle povídá, ty jsi bezdětný, nemáš manželku. Vlastní rodiče a nějaké sourozence - máš? Staráš se o ně? Zajímáš se o to, jak se mají? Nestaráš. Celý tvůj život je misie a když pracuješ, tak manuálně - děláš stanové kolíky. Víš u takové práce se klidně můžeš modlit, ale zkus si modlit se u vyplňování nějakého výkazu a uvidíš ten výsledek.“

Tobě se to mluví Pavle, když jsi pánem svého času, ale kdo z nás to dneska o sobě může říct? Kdo z nás je pánem svého času? Málokdo, jednotlivci - výjimky.“

„No, řekl bych, že jediným Pánem času je Bůh. Ale máš pravdu, že my sami bychom měli rozhodovat o tom, čemu věnujeme čas, který nám On dal. Tady by bylo důležité připomenout, že Bůh nás všechny povolal ke svobodě a ne k tomu, abychom se nechali zotročovat! Tak co s tím uděláte?!“

„A co s tím máme dělat? Nemůžeme přece všeho nechat a odejít meditoval někam do pouště? Konec konců i ty sám jsi lidí nabádal, aby zůstali tam, kde jsou, v tom postavení, které mají. Co můžeme dělat, když nám tolik věcí krade čas a když máme pocit, že už nemůžeme mít naloženo víc, že nemůže být hůř, tak někdo zavolá nebo pošle mail a máme zase o starost víc. Jedno ti můžu říct jistě - vždycky může být hůř.“

„Dobře,“ pravil by Pavel, „Ovšem pořád nechápu, proč si necháváte něčím nebo někým krást čas! Když o tom takhle mluvíte, tak je jasné, že víte, že se jedná o ztrátu času. Jak tuhle ztrátu můžete dopustit?“

„Ale to jsou mnohdy věci, kterým se nedá vyhnout - třeba ty výkazy. Nebo se ti kolikrát stane, že zjistíš až tragicky pozdě, že je něco ztráta času! A říkáš si: Co já jsem za tu dobu mohla udělat! Ale víš ty co, Pavle? Tak mě napadá... když můžou krást oni, proč bych nemohla krást i já!“

„Co prosím?“ zarazí se on.

„Neboj se Pavle, není to porušení desatera, protože tu jde o čas, o můj čas, já si budu krást svůj čas. Je to geniálně prosté a v mezích zákona. Nemohu-li být tím, kdo rozhoduje o svém času, pak tedy budu Robinem Hoodem svého času a začnu krást bohatým a dávat chudým, začnu si krást svůj čas pro Boha.“

Ano, budu krást. Nejprve v malém. Třeba při čištění zubů, nebo při jídle, při oblékání a podobně, a pak plynule přejdu k větším krádežím a na veřejnosti - ve frontě u kasy, při procházce městem. Budu chodit a krást. To bude nádhera. To bude život plný dobrodružství. Každý večer si svoje celodenní bohubilé kradení sumarizuju a zhodnotím a vytкну si nové cíle do dalšího dne.

A až se naučím krást si čas ve velkém, tak už vlastně nebudu krást, ale rozhodovat si o svém darovaném čase sama.

Promiň, Pavle? Teď jsem ti nerozuměla. Říkal jsi něco o duši?“

„Říkal jsem: Pane, do čehos to duši dal?!“

„Aha, tak tobě se to nezdá jako dobrý nápad?“

„Krást si svůj čas? To je jako být sám sobě krysou! Oceňuji, že hledáš cestu jak být Bohu blíž, ale tohle je vážně trochu moc. Jestli máš moc práce, tak to tak ber, že máš moc práce a prostě se k Bohu obrátíš až budeš mít čas.“

„No jo, ale když mám konečně čas, tak moje chvíle s Bohem vypadá tak, že se mu dlouho omlouvám, že na něj nemám tolik času...“

„A proč to děláš? To přeskoč, vždyť to Pán Bůh ví. To mu přece nemusíš sdělovat!“

„No vidíš. Pavle, to je pravda. Ale když to takhle říkáš, tak já, co já vlastně tomu Bohu mám říct? Snad díky, že jsem to dneska všechno zvládla? Že jsem přežila a lidi kolem mě taky přežili? A není to málo?“

„Můžeš děkovat za mnoho a mnoho věcí, ale taky můžeš jen mlčet a nebo, nebo můžeš zpívat. Vezmi si zpěvník a zpívej sobě i Bohu. Uvidíš jak se ti zlepší nálada, jak pookřeješ v srdci. Vždyť co ti chybí? Vykašli se na starosti a zpívej sobě i Bohu.“

„Vážně je to tak jednoduché?“

„Samozřejmě. Co v tom hledáš složitého?“

„Aha, tak díky Pavle...“

A pak bychom se spolu rozloučili.

Vážně je to tak jednoduché? Je. Stačí jedna dobrá písnička, jedna chvála Bohu a z člověka spadne únava. Jeho otrávenost a vyčerpanost zmizí. Já ti nyní, Pane Bože, děkuji za to, že jsi nám daroval hudbu, že jsi nám dal verše, že jsi nám dal písně.

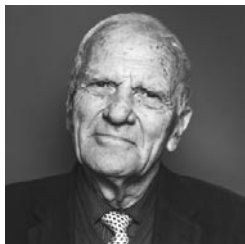
Děkuji ti, že i když nám farářům docházejí slova, máme ještě písně, máme ještě jednu společnou modlitbu a konečně, děkuji, že sneseš i to naše ticho.

Amen.

(A. Kracíková)

biblické a teologické studie

18. ledna zemřel novozákoník pražské teologické fakulty profesor Petr Pokorný (* 1933). Byl jedním z nejznávanějších novozákonických badatelů v celém světě, ale

pro celou generaci českých kazatelů byl především našim učitelem a autorem řady výtečných biblických studií.

Jeho dílo však obsahuje i jiné než čistě novozákonní práce. V knížce „Den se přiblížil“ (2007) předkládá řadu zamýšlení nad církví a křesťanským životem. Jeden oddíl z jeho zamýšlení přinášíme. Jde o stále aktuální otázku, jak jsou nebo nejsou křesťané odpovědní za společnost a svět, ve kterých žijí.

Budme pravdivi v lásce, ať všechno roste v Krista

Horizonty a metody křesťanského působení v dějinách

„Budme pravdivi v lásce, ať všechno roste v Krista“ jsou slova, kterými epištola Efezským (4,15) shrnuje posláni církve. Znamější překlad zní: ...ať ve všem dorůstáme v Krista. To je také pěkný výrok, ale gramatické stavbě věty i teologii epištoly Efezským zřetelněji odpovídá shora uvedený překlad, který v české ekumenické Bibli čteme pod čarou. Ještě doslovněji bychom to mohli vyjádřit: Budme pravdivi v lásce, ať veškerenstvo pěstujeme ke Kristu. To zřetelně vyjadřuje posláni církve.

Pravdivost znamená pravdivý základ naděje, který je v Bohu, jak ho lidem představil Ježíš. To není cíl našeho úsilí, to není ideální měřítko. To je, jak jsme již několikrát připomenuli, ujištění. Bez tohoto poselství, které církev dluží světu, by všechno, co jako křesťané říkáme a oč se jako slušní lidé snažíme, bylo iluzí. To je jádro toho, co znamená „sine ecclesia nulla salus“. Horizont posláni je nesmírně široký, jeho rozsah je totožný s naší zkušeností, naším obzorem, naším „světem“. V celé epištole Efezským se hodně mluví o veškerenstvu (řecky *ta panta*). Křesťanská naděje se týká mnoha konkrétních věcí, ale východiskem je pohled k nejzazší budoucnosti. Jde o budoucnost nejzazší ne ve smyslu „nejvzdálenější“, ale ve smyslu „všeho se týkající“, absolutní. To se zdá být abstraktní, ale ve skutečnosti je to nezbytné, abychom mohli naznačit skutečný smysl – co to znamená pro člověka v jeho sepětí s dějinami i s přírodou. Jinak by se to týkalo lidských osudů v souvislosti, která byla osudově neznámou veličinou.

Na tomto místě musíme ujasnit jednu otázku: mluvíme o tom, jak křesťané mají na jedné straně odpovědnost za svět, ale na druhé straně církev zřetelně odlišujeme od politické strany. Jak potom má církev působit v dějinách? K řešení tohoto problému se musíme zamyslet nad způsoby, jakými lze aktivně vstupovat do dějin. Jedním je jistě politická strana. Ta má své, krátko- a střednědobé cíle, které musí prosazovat určitými prostředky. Je to složité a eticky někdy sporné. Pro většinu stran je příznačná určitá taktika, kterou k dosažení svých cílů užívá. Přesto jsou politické strany se svými měnicími se, ale nezbytnými programy velkým výdobytkem svobody a každý křesťan by měl pečlivě uvažovat o tom, kterou bude volit. Bylo by však osudovou chybou, kdyby církev jako církev podpořila jednu stranu nebo se sama svou funkcí politické straně blížila. Odhad střednědobých cílů je totiž vždycky víceznačný a k demokratické společnosti patří právě to, že politické strany se ve svém působení vzájemně vyvažují a přes své spory se ve skutečnosti v jistém smyslu doplňují. Každý musí rozhodovat podle svých zkušeností, podle svého vidění a ve svém prostředí. Stranické politické působení není věc církve. Církev naopak svou přítomností stranický boj alespoň mírně kultivuje. To je její politický přínos. Vliv křesťanů je přece jen větší, než by odpovídalo jejich počtu. V křesťanských obcích se k bohoslužbám scházejí stoupenci různých stran, společně tam vyznávají viny a nemohou proto potom v politickém boji jeden druhého zesměšňovat.

Spíš nás napadne, že církev je blízká tomu, co sociologie řadí nad stranu, totiž hnutí. Hnutí má cíle širší než strana, nadnárodní a mnohostranné. K jejich prosazení může formovat několik stran, a to v různých oblastech současně nebo podle nových potřeb i následně. V době, kdy Ježíš počítal s blízkým příchodem království Božího, byl i jeho program reformy Izraele a obnovy jeho univerzálního horizontu blízký tomu, co nazýváme hnutí. Jenže právě v tom směru musel svou vizi revidovat, sám vstoupit do hry, svěřit se Otci s úzkostí, která se ho zmocnila z nečekaného vývoje a odevzdat se jeho vůli s vědomím, že nebeský Otec, jemuž v tu chvíli nerozuměl, zůstává jeho protějškem, ano, jeho Otcem. Víme, že v tom se nezklamal, ale to je jiná otázka. Nám teď jde o to, že církev nemůže hrát roli hnutí, které může svou roli dohrát dříve, než čekáme. Například dělnické hnutí dosáhlo v průmyslových zemích svých cílů jinak, než čekalo. Ne odstraněním kapitalismu, ale získáním určitých práv a výtěžků v jeho rámci. Zato jako hnutí již nestačí na to, aby řešilo rozpor mezi bohatým severem a chudým jihem naší zeměkoule, kam se problém kořistnického působení velkých monopolů přenesl.

Ještě je tu možnost koncipovat církev jako světové náboženství, kterým křesťanství v některých svých rozměrech nesporně je. Nezná sice krvavé oběti, ale počítá s Bohem jako nepodmíněným protějškem člověka, zná modlitby, vstupní rítus (křest), opakovaný rítus (eucharistie), symboly (kříž, mezi českými evangelíky i kalich), gesta (požehnání) i liturgické texty (Bible). Přesto se však od ostatních náboženství liší: je zřetelně spojeno s dějinami („Stalo se za císaře Augusta...“), a i když biblické texty v mnoha ohledech odrážejí tehdejší svět s jeho představami, je zřetelné, že základní rys náboženství, tj. předpoklad mimosvětské oblasti, hraje v církvi dosti specifickou roli: bezprostředněji se týká dějin, poslední soud je zřetelněji záležitostí vztahů, které se formovaly za pozemského života a vytvářely vztahy, které budou platit i na věčnosti (viz podobenství o posledním soudu v Matoušově evangeliu 25. kapitole), téměř nikdy nechýbí výhled dopředu, který naznačuje, že cílem (spasením) není únik z dějin, ale jejich dovršení a posouzení, a i když se často mluví o zázračných intervencích do světa „z druhé strany“, je zřejmé, že na nich víra nestojí. V klíčovém okamžiku Ježíšovy popravy Bůh nezasahuje a to, co vyznáváme jako vzkríšení, je zázrak jiného druhu, je to „zjevení“, které ukazuje dopředu a umožňuje orientaci v dějinách, jak jsme o tom již mluvili.

Tady pojem náboženství dostává jiný význam, člověk je veden k „dospělosti“, takže německý teolog a mučedník víry Dietrich Bonhoeffer mohl v této souvislosti dokonce mluvit o nenáboženské víře. Zjevení nevyvolává takový šok jako miráklum, ale jeho vnímání je provázáno trvalým úžasem. Úžasem nad světem jako stvořením, úžasem nad přítomným působením Ježíše Krista, úžasem nad rodící se vírou další generace a úžasem nad rostoucími projevy skutečného lidství. Církev nemůže popřít své znaky, které ji definují jako světové náboženství, ale, jak jsme viděli, není

jimi určena plně, přesahuje je a utvářet světové náboženství rozhodně není jejím programem.

Ujištění o tom, že dějiny a s nimi i lidské životy mají svůj cíl a zjevení toho, co je Boží vůlí, pravdou – to je to, co křesťany spojuje a zároveň vyjadřuje dějinné poslání církve. Nejspíše bychom to ve vztahu k vnějšmu působení mohli definovat jako utváření společných křesťanských životních postojů. Zdá se to být hodně obecné, ale když si pozorně přečteme podobenství o posledním soudu, zjistíme, že to je dosti konkrétní. Tím se dostáváme k tomu, o čem jsme mluvili na začátku: ujištění o cíli a smyslu lidských životů i dějin mění charakter vši lidské aktivity. Bez utváření krajních pozic, tj. bez formování lidských postojů a ujištění o tom, že konec nemá podobu nicoty, ale cíle, by se nemohl rozvíjet lidský život ani dějinné působení. Tady je poslání církve, zde se formuje její specifická role v dějinách. Konečnou naději zvěštuje v kázání a konkrétnímu člověku otvírá své prostředí jako předzvěst domova.

S tím souvisí i povaha působení od člověka k člověku, kterému se tradičně říká misie: nemůže jít o agitaci, o nábor do církve, který by nebyl skutečně pozváním k slavnosti, k hostině. Mnoho dnešních evangelizací končí tím, že oslovený člověk přijde do křesťanského shromáždění a nerozumí jazyku, kterým se tam mluví, má jiné starosti než ti, co se tam shromažďují a neprožije skutečnou radost, která by měla provázet každé slavení Stolu Páně a každé křesťanské zvěstování. Tam, kde církev skutečně je církví, nalézá nový člověk kus domova. V přímém prostředí křesťanské obce prožívá sice jen menší část svého života, ale jsou to rozhodující chvíle, chvíle sváteční, chvíle rozhodování, chvíle rozhovoru s Bohem, chvíle setkání, chvíle sdílení, chvíle, na které je možné se těšit a na které se vzpomíná. Vzniká prostředí, v němž jsou lidé posuzováni podle jiných měřítek než ve svém všedním životě. Křesťané mají někdy představu, že se současnému světu přiblíží tím, když budou komentovat politické dění a vydávat prohlášení k politickým otázkám. V některých situacích je to opravdu zapotřebí, ale misie od člověka k člověku, misie, která vychází z poctivě budovaného vztahu důvěry, má téměř vždy přednost. Je přímým zásahem do složité společnosti, je reálnou změnou, protože konkrétní lidé mění své postoje.

I když křesťanské bohoslužby nejsou nějakým veřejným představením, jsou každému, i „nezasvěcenému“ volně přístupné (1K 14,23-25) a to, co se v nich děje, proniká spolu s vědomím o životě křesťanů i na veřejnost: „Tak ať svítí vaše světlo před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a vzdali slávu vašemu Otci v nebesích.“ (Mt 5,6) V osobním životě to má své obdoby: „Stejně i vy ženy, podřizujte se svým mužům, i když se někteří z nich vzpírají Božímu slovu, můžete je beze slov získat svým jednáním.“ (1Pt 3,1) Tady již poznáváme obrysy misie, která má své obdoby i dnes. Oslovení od člověka k člověku, svědectví o zdroji naděje a život, který není modelový ve smyslu mravních vzorů, ale ve smyslu modelových postojů, k nimž patří i vyznání vin. Pro děti je mimořádnou posilou a přitažlivým vzorcem chování,

když vidí, jak jejich rodiče vyznávají své viny před Bohem. To je nejhlubší základ vzájemných vztahů a rodičovské autority. Podmínkou je srozumitelnost a radostnost křesťanských shromáždění, k níž patří jejich charakter slavnosti. Dále misijně působí věcnost a přesvědčivost theologického myšlení a zejména bezprostřední práce ve prospěch slabších (diakonie). Pochopitelně vrcholem je osobní svědectví, ale pro ně musí být vytvořen určitý prostor.

Pokud jde o tvar našich farností a sborů, je potřeba, aby hlavní shromáždění, konaná alespoň jednou měsíčně, spojila větší skupinu křesťanů různého zaměření a různých charismat. To apoštol Pavel předpokládal ve svých křesťanských obcích a je to dobré pravidlo. Okolo jedné rodiny je možno se shromažďovat v diaspoře, ale skutečná křesťanská obec má zahrnovat všechna základní charismata, od vyučování a svědectví až po vzájemnou pomoc a pomoc navenek. Jinak se nevyvarujeme jednostranného vlivu silných (někdy i duchovně agresivních) jedinců a nebude možno vytvořit korektiv k názorům faráře, které mají značný vliv, protože farář je zároveň tím, kdo vysluhuje svátosti a stará se o chod farnosti. To mu však negarantuje patent na rozum a dobrý farář si toho je dobře vědom.

(P. Pokorný. Den se přiblížil. Jihlava 2007)

dějiny

Otto Uttendörfer (1870 – 1954)

Před 150 lety, 14. ledna 1870, se v Königsfeldu narodil pozdější historik obnovené Jednoty, který se stal jedinečným odborníkem na život a dílo hraběte M. L. Zinzendorfa, Otto Uttendörfer.

Jeho otec byl učitelem na bratrských školách, nejprve v Königsfeldu, roku 1873 byl poslán do Gnadenfeldu (bratrská osada ve Selzsku, asi 30 km od Krnova, dnes Pawłowiczki) a posledním působištěm byl dánský Christiansfeld, kde byl kazatelem.

Otto začal chodit do škola v Gnadenfeldu, střední školu, bratrské Pedagogium, absolvoval v Niesky a na theologický seminář se vrátil zase do Gnadenfeldu. Závěrečné zkoušky složil jako 22letý v roce 1892 a nastoupil jako učitel do chlapeckého ústavu v Niesky. Krátce studoval i na univerzitě v Göttingen a léta do první světové války strávil jako učitel a později ředitel v Niesky. Na začátku války byl školním inspektorem, později přešel jako řídicí učitel na školu v Ochranově. Po válce, v roce

1919 byl povolán jako člen ochranovského ředitelství, kde pracoval v oblasti financování až do svého odchodu na odpočinek 1937.

K tomu je poctivé dodat, že ve 30. letech, kdy byl v rámci práce v ředitelství odpovědný za vzdělávání, vstoupil do NSDAP. Podle vlastních slov, psaných na konci války, zjistil již 1933, že vedle sociálního programu strany, který vypadal dobře, obsahoval její program věci naprosto nepřijatelné. Uttendörfer však se rozhodl do strany vstoupit, aby jako vedoucí neohrozil bratrské školství, či aby od něj odvrátil podezření. Program nacistů byl ovládnout školství a všechno, co zůstane mimo, zrušit. Přistoupit na „menší zlo“, špatný kompromis, dělat něco, o čem vím, že to není dobře, však je velmi problematické a z dnešní perspektivy je tento krok hodnocen jako selhání (věnoval se tomu časopis *Unitas fratrum*, č. 40 – 1996).

Otto Uttendörfer byl pokládán za konzervativního zastávce „staroochranovského“ způsobu života a zbožnosti, ve své práci v ředitelství proslul hodně opatrnou finanční politikou. Jeho zásada byla, že bratrské osady byly zakládány jako místa zemědělství a řemesel a měly si tento charakter udržet, nerůst příliš a nerozvíjet velké podnikání.

Byl dvakrát ženat, jeho první žena Marie zemřela v Ochranově 1933, zatímco druhá manželka, Elisabeth, jej skoro o 20 let přežila. Obě manželství zůstala bezdětná. Otto Uttendörfer zemřel v Ochranově v březnu 1954.

Jeho dílo však je i po více než šedesáti letech od jeho smrti aktuální a důležité. Řada studií a knih k Zinzendorfově teologii, kterou se celý život zabýval, i k dějinám obnovené Jednoty, zvláště Ochranova, zůstává dodnes nepřekonána. Uttendörfer se stal, jak jsme zmínili na začátku, největším odborníkem na život a dílo M. L. Zinzendorfa ve 20. století. Spolupracoval intenzivně s archivářem J. Th. Müllerem a jako ochranovský obyvatel využíval možnost pracovat v archivu s dochovanými rukopisy. Starší práce o Zinzendorfovi a obnovené Jednotě byly zpravidla postaveny na zdrojích, které byly vytištěny v knihách, brožurách, časopisech a podobně, a byly tedy dobře dostupné na různých místech. Uttendörfer se jako první začel do spousty dochovaných rukopisných materiálů z prvních dob Ochranova i z Zinzendorfova života a předložil tak čtenářům nový, poměrně odlišný obraz života bratrských sídel i života Zinzendorfova.

Z rukopisů, se kterými pracoval, ve svých knihách často a obsáhle cituje, snaží se víc nechat hovořit původní dobové svědectví, než mu dávat vlastní výklad. Tím zároveň zpřístupnil mnoha dalším badatelům spoustu materiálu, který do té doby ležel v rukopisech ochranovského archivu, podobně jako to udělal Jos. Th. Müller s materiály z dob staré Jednoty, ve svých třísvazkových Dějinách českých bratří (*Geschichte der Böhmischen Brüder*).

Jako zajímavost je namísto dodat, že Uttendörfer byl nejen historik, ale i ornitolog, a vůbec ne špatný. Publikoval několik odborných knih s ornitologickou tematikou a za svou práci o dravcích dostal dokonce v roce 1950 čestný doktorát Berlínské univerzity. Pro nás je však důležitější jeho práce historická a teologická.

Důležitou prací k dějinám obnovené Jednoty je především kniha *Die Brüder. Aus Vergangenheit und Gegenwart der Brüdergemeine*. (Bratři. Z minulosti a přítomnosti Jednoty bratrské) Herrnhut 1922. Obsahuje řadu příspěvků, dílčích pohledů na obnovenou Jednotu. Knihu vydal společně s Waltrem E. Schmidtem a vyšla ve třech vydáních.

Uttendörfer se ve 20. letech, pod vlivem Maxe Webera, věnoval i hospodářským a sociologickým otázkám, z čehož vzešly dvě práce:

Alt-Herrnhut. Wirtschaftsgeschichte und Religionssoziologie Herrnhuts während seiner ersten 20 Jahre (1722-1742). (Starý Ochránov. Hospodářské dějiny a náboženská sociologie Ochránova během prvních 20 let) Herrnhut 1925.

Wirtschaftsgeist und Wirtschaftsorganisation Herrnhuts und der Brüdergemeine von 1743 bis zum Ende des Jahrhunderts. (Hospodářský duch a hospodářská organizace Ochránova a Jednoty bratrské od r. 1743 do konce století) Herrnhut 1926.

Obě tyto studie jsou nikoli teologické, ale církevně-historické a sociologické, zpracované důkladně na základě archivních materiálů a dodnes pro sociální vědu, ekonomii a sociologii zajímavé. Počátky Ochránova jsou tu zobrazeny v perspektivě hospodářské a sociální, duchovní či teologický rozměr je tu jen okrajový nebo druhotný.

Centrálním Uttendörferovým dílem však je dílo teologické, které je zachyceno především v jeho řadě čtyř spisů o Zinzendorfovi:

Zinzendorfs Weltbetrachtung. Eine systematische Darstellung der Gedanken über den Gottesdienst. (Zinzendorfovo uvažování o světě. Systematický výklad myšlenek o bohoslužbě) Herrnhut 1931.

Zinzendorfs religiöse Grundgedanken. Seine Religionsphilosophie und -psychologie. (Zinzendorfovy základní náboženské myšlenky. Jeho náboženská filosofie a psychologie) Herrnhut 1935.

Zinzendorfs christliches Lebensideal. (Zinzendorfův ideál křesťanského života) Gnadau 1940.

Zinzendorf und die Mystik. (Zinzendorf a mystika) Berlin 1950.

První práce se soustředí na výklad Zinzendorfova pojetí lidského života ve světě a jeho proměny Boží mocí (a výrazu této proměny v bohoslužbě), ve srovnání s pojetími nově nastupujících filosofických škol na přelomu 19. a 20. století. Výrazný je Zinzendorfův důraz na mnohost života a z toho na mnohost církví, což není na škodu (Zinzendorf to řešil myšlenkou, že každý způsob zbožnosti, každá církev tvoří „tropos“, to jest určitý druh křesťanství, a ty mohou žít bez problémů vedle sebe).

Ve druhé práci se zaměřuje na Zinzendorfovo pojetí víry, na roli citu, emocí ve zbožnosti a na ústřední důležitost vztahu ke Spasiteli, který je jedno se Stvořitelem a proto nelze stvoření a vykoupení oddělovat.

Třetí kniha už názvem napovídá, že jde o výklad Zinzendorfovy etiky. Zinzendorf kladl důraz na odřeknutí se světskosti a přijetí Spasitele jako zdroje i příkladu křesťanského jednání a života.

Poslední práce, o Zinzendorfovi a mystice, je důkladnou studií vývoje Zinzendorfova pohledu na mystický prvek, lépe řečeno analýzou, jak se Zinzendorfovo luterství vztahuje k jeho mystickému chápání. Zinzendorf se jako přesvědčený luterán léta snažil včlenit Ochranov do zemské církve, což naráželo na zjevnou odlišnost moravských exulantů a jejich přitažlivost pro různé „podezřelé“ existence v luterství a vedlo to až k rozchodu a konfliktu s luterskými teology.

Podle Uttendörferova zjištění se pro Zinzendorfa mystika stávala postupně stále důležitější. Zinzendorfova zbožnost v počátcích Ochranova vykazuje mnohem méně mystických prvků než ke konci jeho života. Zinzendorf sám zřetelně zdůraznil, že historické náboženství, tedy víra v historického Krista, musí být spojena s mystikou, tedy s bezprostředním osobním stykem se Spasitelem.

Je velká škoda, že se Uttendörferovi nepodařilo uskutečnit záměr napsat souhrnnou důkladnou knihu o Zinzendorfově teologii. Tu se pokusil až o mnoho let později napsat americký bratrský teolog Arthur Freeman (*An Ecumenical Theology of the Heart*, 1999). Sto padesát let od narození a sedmdesát let od vydání jeho poslední knihy tak zůstává Otto Uttendörfer stále nejdůležitějším zdrojem poučení o Zinzendorfově teologii.

(jhr)

Nově o Janu Žižkovi

Když před skoro 30 lety (1992) vyšla znovu velká Žižkova monografie Josefa Pekaře (*Žižka a jeho doba*, 4 svazky, 1927-1933), vzbudila znovu, po desetiletích, rozporné reakce. Je to nesporně skvělé historické dílo, stejně nesporně ovlivněné autorovým protihusitským zaujetím, podobně jako jsou studie F. M. Bartoše ovlivněny prohusitským postojem:

„Vskutku sloužil věrně rytířsky národu i Bohu. Národ ho leckdy opouštěl, ale nikdy, jak dí současník, neopustil ho Bůh. V Boží této službě dorostl ryzí své velikosti: stal se záchranou národa v zápase na život a na smrt s celým věru světem a položil tvrdé, bezpečné základy k demokracii v českém státě.“ (F. M. Bartoš. *Bratr Jan. In Světci a kacíři*, Praha 1949, str. 117)

Ostatně ani stará Jednota nebyla v pohledu na Žižku jednotná, pro Řehoře to byl „mordér tábořský“, pro bratra Tůmu Bohem poslaný muž, aby bránil pravdu. S velkým zjednodušením a nepřesností by se dalo říci, že Pekař vlastně navazoval na Řehoře, zatímco Bartoš na Tůmu.

V loňském roce vyšla nová důkladná monografie profesora Petra Čorneje: *Jan Žižka. Život a doba husitského válečníka* (nakladatelství Paseka, 2019). Byla příja-

ta jednoznačně kladně, k čemuž přitakává i autor těchto řádků. Jde o dílo jistě zaujaté, ve smyslu hlubokého zaujetí tématem, zaujetí pro věc, které však zůstává nestranné. Žižka tu není ani světec, ani kacíř, je představen na základě doložitelných materiálů jako osobnost evidentně složitá, výrazná, s mimořádným obdarováním a s některými problematickými rysy. Autor se snaží držet až úzkostlivě doložených skutečností a neváhá mnohokrát zdůraznit, že pro přesnější interpretaci nemáme podklady a každý výklad v tomto bodě musí být nutně spekulací. Ne, že by se takových závěrů bál, ale vždycky nás upozorní, že to je jen jeden z možných závěrů a že jsou i jiné možnosti.

Monumentální dílo (přes 600 stran textu, velká obrazová příloha, dalších 150 stran poznámek a rejstříků) je přítom čtivě a četba nevyžaduje odbornou průpravu. Jiný český historik (Jaroslav Boubin) je charakterizuje: *Naše dějepisectví se v něm konečně dočkalo velké Žižkovy biografie, která je moderní, odborně dokonale fundovaná a zároveň čtenářsky velice vstřícná i vůči laickým zájemcům z řad široké veřejnosti.*

Když si při četbě dáme práci hledat odkazy v poznámkách (což při běžné četbě není nutné), zjistíme, že autor pracoval s údivující šíří archivních a rukopisných zdrojů z nejrůznějších míst a dokázal nejen shromáždit snad všechny dosud uveřejněné texty, ale dohledat i množství zmínek v různých místních knihách, kronikách a sbírkách korespondence, z nichž se dá k Žižkovu životopisu přidat množství detailů a vysvětlit některé dosud neznámé skutečnosti.

Odhlédnuto od sporů o kladné či záporné hodnocení Žižky je tu otázka, jak on rozuměl svému poslání, čím byl ve svém jednání veden. Poznámka na obálce praví, že „sám sebe přitom vnímá jako hluboce věřícího bojovníka, naplňujícího boží vůli

obálka knihy s vyobrazením Jana Žižky v Göttingenském rukopise

vždy a všude“. To opakovaně potvrzuje a dokládá i nová Žižkova biografie. K událostem roku 1423 například uvádí:

Soužití polního velitele s tábořským duchovenstvem dospělo do kritického stadia. Jan Žižka se rozhodl z dosavadních struktur vymanit a vybudovat ve východních Čechách nový Tábor, v jehož čele osobně přinutí všechny obyvatele české země k dodržování svatých pravd. V očích husitských i katolických vzdělanců tak pozvolna nabýval obdoby starozákonního Mojžíše, vůdce, zákonodárce i soudce, rozhodnutého dovést vyvolený lid po letech soužení do zaslíbené země. Tou zemí bylo České království, řídící se bezvýhradně božím zákonem v Žižkově pojetí. (str. 492)

Žižka se rozhodně stavěl proti tomu, aby kněží zasahovali do politiky, tím méně do válčení a radikální táborští kněží (ale již dříve třeba v Praze Jan Želivský) mu byli proti myslí. Na kněze měl Žižka vůbec zvláštní měřítko, v případě ovládnutí měst a pevností v bitvách byl nakloněn dohodnout se o volném odchodu pro poražené, což se však nevztahovalo na kněze a řeholníky. Katolické kněžstvo pro něj byli služebníci Antikristovi a příkazem bylo zlikvidovat je. Zajetí kněží a mniši byli většinou upáleni. Žižka to ovšem chápal ve světle Starého zákona jako Boží příkaz (nenechat naživu modloslužebníky). I tady přináší autor zajímavý údaj, a sice Žižkův vztah k bibli. Třikrát častěji se Žižka vztahuje ke Starému zákonu než k Novému.

O tom, že koná dílo Boží, byl Žižka hluboce přesvědčen, jak dokládá třeba jeden z jeho listů. List psaný 1. dubna 1423 *působí spíše jako oběžník a pozvánka na německobrodské jednání s cílem vykonat pokání na místech krveprolití (při dobytí Německého Brodu o rok dříve) a sjednotit husitské síly „proti všem pokrytcům domácím i cizozemcům“... Rozměr pomsty a trestu, tolik příznačný pro Žižkovo počínání, se tu opět vyjevuje v čisté podobě, zaštitěný milostí Ducha svatého (Milost Ducha svatého račiž přebývatí s vámi i s námi a rač osvietiti srdce i rozomy naše i všech věrných...).* Je to právě Duch svatý, který vede Žižkovy kroky i kroky jeho bojovníků, aby „se zasadili o pravdu Pána našeho všemohúcího“. (str. 496)

V závěrečné kapitole, věnované různým dějinným pohledům na Žižku, přijde ke slovu i Petr Chelčický se svým odmítnutím všeho násilí jako nekřesťanského, jsme však upozornění, že metody se naprosto lišily, zatímco v postojích si byli oba muži mnohem blíže, než by se zdálo. I Chelčický vyjadřuje naději, že Bůh zničí římskou církev a ztrestá všechny hříšníky. Křesťan to nesmí udělat sám, ale může si přát, aby to někdo udělal za něj.

Novou knihu o Žižkovi mohu bezvýhradně doporučit všem, koho zajímá česká historie vůbec a historie husitství v počátcích a v prvním období revoluce zvláště. Kromě všech odborných předností je to i zajímavé, místy doslova strhující čtení. A na sám závěr přináší šokující informaci. V litanii ke korunovací českého krále z počátku 16. století (která leží v rukopise v Národním muzeu) čteme mezi světci, ke kterým se modlitebníci obracejí, vedle třeba svatého Václava či Vojtěcha, i „svatý Žižko, pros za nás...“

(J. Halama)

unitas fratrum

Nicaragua

Situace v nikaragujské Jednotě je složitá již delší čas, jak jsme referovali ve zprávě z teologické komise UF (NBL 2/2019). Příčinou byla nová verze řádu, přijatá synodem 2016, o níž propukly spory, zda má platit, nebo byla přijata nesprávným způsobem. Přesné důvody je těžké najít, píše br. Boytler.

Jisto je, že se svolal jakýsi mimořádný synod způsobem, který naprosto ignoroval platné řády a zvolil si za předsedkyni Ofelii Alvares, která se od té doby pokládá za právoplatnou předsedkyni Jednoty v Nikaragui. Tehdejší rada, zvolená minulým synodem, to samozřejmě odmítla a vzniklo jakési dvojvládí. V listopadu 2019 byl svolán nový synod, který zvolil předsedou bratra Fedricka a k němu šest dalších členů vedení, z každého distriktu jednoho.

Toto vedení bylo zvoleno za účasti pozorovatelů z UF a předseda Unity Boardu, bratr Guthrie z USA, stejně jako další zástupci UF, o jeho řádném a legitimním ustavení nemají pochyby. Opoziční strana, vedená kazatelkou Alvares, však je neuznává a prohlašuje se za jedinou pravou Jednotu v Nikaragui. Došlo k násilnému obsazení některých far a vloni v létě i k obsazení ústředí provincie v Bilwi. S novým vedením se žádná změna nedá pozorovat.

Pokud jde o pozadí celého sporu, není dost jasné. Ti, kdo jsou v opozici, patří většinou k národnosti miskito, indiánskému kmeni na východním pobřeží. Spor však není indiáni – kreolové (potomci Španělů, žijící v centrální a západní části země). Zdá se, že jde spíše o mocenské ambice některých osob, o teologii se žádné spory nevedou.

Oficiální postoj vedení světové UF je, že skupina v opozici dnes rozhodně nemůže být považována za představitele Jednoty bratrské v Nikaragui, ani nikde jinde.

(red)

Venezuelská krize těžce postihla Curaçao

Ostrov Curaçao patří k surinamské provincii, ale hospodářsky je úzce napojen na Venezuelu. Ta je v těžké hospodářské krizi a totéž platí pro ostrovy. V prosinci padla místní banka a desetitisíce lidí přišly o úspory, Jednota přišla o více než 21 000 Euro. Co však je ještě horší, že krize obrací lidi proti cizincům, zvláště proti uprchlíkům z Venezuely, kteří prchají z nejhorší bídy a nebezpečí a nyní jsou sami vnímáni jako nebezpečí pro druhé.

(Unity Newsletter, leden 2020)

Nový předseda Unity Boardu

Protože bratr Cortroy Jarvis z Jamajky dosloužil své předsednické období, došlo ke změně exekutivního výboru a předsednictví. Předsedou světové UF se stal, zatím na rok, bratr David Guthrie (na obrázku) z jižní Americké provincie. Spolu s ním zůstávají členy exekutivního výboru sestra Roberta Hoey z Británie za evropskou UF a bratr Zakaria Sichone z Tanzánie za Afriku. Novým členem je bratr Leopoldo Pixley z Kostariky. Volba nového exekutivního výboru proběhne na zasedání Unity Boardu letos v září a nástup nově zvolených členů do funkcí bude od začátku roku 2021.

(Unity Newsletter, únor 2020)

Ještě jednou Wupperthal, JAR

O požáru, který zničil velkou část staré bratrské obce Wupperthal v Jižní Africe, jsme psali opakovaně. Je to již víc než rok. Dnes jen zpráva, že se média po roce o bratrskou osadu znovu zajímala a krátkou reportáž z počínající obnovy (především kostela) můžete najít na youtube:

<https://www.youtube.com/watch?v=Jced-RPXR3s&feature=youtu.be>

Severní Indie – Rajpúr

Že je v Rajpúru (či Rádžpúru, jak se také nazývá) internátní škola Jednoty, je obecně známo. Zatím nepřiliš známo je, že při této škole byla postavena modlitebna, největší v Indii (tradiční dřevěné modlitebny v Ladaku jsou sotva poloviční), která slouží jak škole, tak místnímu sboru. V posledních dvaceti letech byly postaveny nové modlitebny Jednoty v Dillí a v Haflongu, asi čtyřicetitisícovém městě v provincii Assám. Na obrázku vánoční shromáždění v modlitebně v Rajpúru.

(Unity Newsletter, leden 2020)

náš seniorát

Praha

Odešel bratr Stanislav Bárta

Bratr Stanislav Bárta se narodil 12. srpna 1931 v Mladé Boleslavi, kde jeho rodina pobývala na prázdninách. Když se narodil, jeho maminka litovala, že nemá dceru, neboť již jednoho chlapce měla doma. Ukázalo se však, že nebyl sám, za nějakou chvíli se narodila jeho sestra Alenka. Tehdy nebyly takové diagnostické metody, které by mamince Standy oznámily, že čeká dvojčata. Od malička si se sestrou byli velice blízcí.

Otec Stanislava Bárty byl členem Rady starších, a tak své děti nechal pokřtít a vodil je s sebou do shromáždění. Když jsme s bratrem Bártou vzpomínali na jeho rodinu a sbor, tak říkal: „Otec, když přišel z Rady starších domů, tak se maminka ptala:

„Tak co, hádali jste se?“ A on odpověděl: „Ano, hádali.““ Myslím, že to občas takto bývá i dnes.

Mládí br. Bárty bylo záramováno do sborového života, ježdění do Polubného, kde spolu s mládeží jednoty bratrské pobýval. Oženil se v roce 1957 se svou ženou Majkou. O rok později se jim narodil syn Jiří.

Spolu se svou sestrou Alenou, švagrem a dětmi jezdili do své zamilované Holné, kterou vystavěl manžel Alenky. Voda, lesy, to vše byla pro br. Bártu nádhera, kterou pro nás přichystal Bůh. Do vysokého stáří spolu se sestrou, po jejím ovdovění, jezdili spolu. Alenka vždy v jednom trabantu a br. Stáňa v druhém.

Bratra Bártu jsem poznala jako tichého, skromného muže, který s železnou pravidelností chodil v neděli ráno do společenství sboru. Spolu se svou sestrou tvořili tiché a věrné společenství. V době budování této modlitebny se br. Bárta zapojil do stavební komise. Chodil pravidelně, pečlivě připraven a svými připomínkami nás nutil se zamýšlet nad problémy stavby. Velmi jsem to oceňovala, byl pro mě nejen pomocí, ale i svědectvím, že víra v nemožné prohloubila i moji víru. Svou vírou nás mladé podpíral. Zemřel v ranních hodinách dne 29. ledna. Bohu díky za jeho službu sboru. Bohu díky za jeho naplněný život.

(Eva Šormová)

Kdo navštívil pražský sbor 18. února 2020

Sestra Erdmute Frank, která se v Ochranově stará o návštěvníky z ciziny, ohlásila návštěvníky ze sboru v Bethlehemu, Pensylvánie. Ihned jsem souhlasila, že jim budu k dispozici jako průvodkyně Prahou. Nicméně e-mail od nich mi vysvětlil, že pojedou do Husince, přespí v Táboře a po jedné noci v Praze by rádi nocovali v Turnově, pak navštívili skály Kalich a Železný Brod, odtud odjeli do Ochranova.

Přesně podle plánu dorazili odpoledne 17. února do Prahy a ozvali se mi na telefon. K mé nelibosti se ubytovali hned pod Hradem, vedle britské ambasády. Nějak složitě řešili problém s parkováním dvou aut, proto jsem ještě s posledním denním světlem s částí z nich prošla Karlův most, s tím, že ti ostatní nás tam jistě najdou. Hlavní osoba, paní Hye Rin Kim, anglicky skoro nemluvila! Partnerství ale se mnou navázala ihned zdatná Hannah Han, učitelka jako já, s ní se dalo komunikovat v angličtině bezvadně.

Z Karlova mostu je velmi impozantní pohled na Týnský chrám. Ten vždy ukazují jako první památku spojenou s kořeny Unitas fratrum. Odlesk končícího dne jeho mohutnost správně podtrhl. No, a čelem vzad a za sebou máte tu nejstarší Prahu – Hrad, ověšený paláci a kostely, Petřín s tím dokonale kontrastuje. Už za tmy jsme prošli nově opraveným Klementinem na krásně prázdné Mariánské náměstí a odtud

*obrázek návštěvy v Millíčově kapli je patrně selfie (dříve autoportrét)
- za autora pokládám bratra v levém dolním koutě*

přímo k pomníku Mistra Jana Husa. Ukazovala jsem jeho dramatičnost, ruku vztaženou k Týnu a ležící mrtvé na straně popraviště. Návštěvníci si vůbec netroufli k popravišti přistoupit, to bylo zřejmé. Byli velice pohnuti. Neznali symbol kalicha, hledali beránka, neznali příběh rekatolizace a exulantů.

Za tmy jsme se vrátili na Karlův most a potkali zbylou část výpravy. Prošli jsme kolem francouzské ambasády na Maltézské náměstí, kolem americké ambasády k ambasádě Německa. Protože skupina byla už kompletní a došlo mi, že i když jsou členy sboru v Bethlehemu, Pennsylvanie, jsou všichni Korejci. Proto jsem tam pohovořila o překonání železné opony Němci z NDR. Byla ale už tma. Nicméně krásou Prahy byli uchvázeni.

Na druhý den jsem jim přislíbila návštěvu Hradu, jenom jsme tam vyběhli po Starých zámeckých schodech od jejich hotelu. Na závěr dne jsme naplánovali návštěvu Milíčovy kaple v Malešicích, ukázala jsem jim, že je to cestou do Turnova, kam je doprovodím ve svém autě a ze Železného Brodu se vrátím domů.

Po návštěvě Hradu jsem vedla návštěvníky přes Klárov a Mánesův most nahlédnout do Starého židovského hřbitova. Před Staronovou synagogou je nádherná socha od Františka Bílka. Na můj dotaz „Kdo je to?“ jediný mužský účastník výpravy, Jesse Hwang, docela rychle určil, že je to Mojžíš. Jinak je másla nádhera secesních budov a obchody na Pařížské třídě, kolem nichž jsme kráčeli k Salvátoru. U něho nastala opět debata o evropské historii. Myslím, že vůbec nemají ponětí o hlubokém rozkolu mezi katolíky a protestanty (neb žijí v USA). Také nechápali husitské války. Myslím, že příští návštěvníky vezmu do Maroldova panoramatu bitvy u Lipan. Na Staroměstském náměstí zmateně hleděli na bojovníky po Husově levici. Obešli jsme Týnský chrám, je velmi impozantní a krásně opravený. Vždy myslím na Jana Rokycanu a odchod do Kunvaldu, založení Unitas fratrum k 1. březnu 1457 na panství Jiříka z Poděbrad. Jak je to od nás z Prahy daleko.

Nechala jsem Hannu Han, aby nás vedla od orloje podle šipek pro turisty k Betlémské kapli. Asi pětkrát jsem už jim řekla, že je to replika, nicméně chtěli dovnitř. Usedli na židle auly ČVUT, blízko studny a Hannah jim předčítala z průvodce, který ČVUT má i v korejštině. Vždy když narazila na český název, tak se roztomile zachichotala. Šli jsme navštívit i „kazatelův byt“, kde vznikl vážný hovor o Kostnici, popelu vrženém do Rýna.

Jako další velkou postavu znali tito návštěvníci Komenského. Musím prozkoumat Komenského muzeum ve Valdštejské ulici, protože v Ochránově ubytovávají v hotelu Komenský (!). V Praze máme pomník s Komenským před vilou Františka Bílka, to jsem si vzpomněla až teď – pozdě. Jeho návštěva by se dala spojit s návštěvou Hradu.

Když se na Komenského ptali na Staroměstském náměstí, tak jsem ručičkou mávala vpravo, že tam je ta Morava. Zeměpisné pojmy Morava a Čechy se mi ale asi vysvětlit nepodařilo, měla jsem mít nakreslenou mapu!

V Turnově nás čekala Jitka Pernerová, kurátorka sboru. V roce 1988 navštívila s manželem Bethlehemem a vzpomínala na přítelkyni Rose, pro kterou předala návštěvníkům malou pozornost.

Díky Jitce jsme bydleli blízko sboru, velice pěkně, v hotelu Karel IV. Odtud jsme ráno pěšky došli do kostela, kde nás uvítal kazatel Ondřej Halama. Na jeho výzvu ke zpěvu se návštěvníci velice rychle zorganizovali, vystudovaná sbormistryně Kate Lee udala tón a rozezpívali se. Nádherně! Korejsky. Na dotazy hostitelů nám vysvětlili, že Kate bydlí v Kanadě, severně od Vancouveru. Jsou v kontaktu, neb Hye Rin Kim, Jesse a Kelly Hwang jsou členy sboru v Bethlehemu, ostatní bydlí v New Jersey, jsou v kontaktu přes Skype a do kostela v Bethlehemu jedou jednou měsíčně. Právili, že zatoužili stát se členy sboru, protože pocítili přítomnost Ducha svatého.

Ondřej Halama jim popsal historii Jednoty v Turnově, mluvil o jejím rozkvětu a i současnosti v historickém domě, kde jsme stáli. Zmínil modlitby předků v těchto zdech, načež se návštěvnice začaly modlit a potom i dotýkat nosné zdi, která má být původní ze 16. století.

Přes nepřízeň počasí jsme se vydali do Besedic a pod vedením Ondřeje Halamy kráčeli za vydatného deště mezi skalami k místu zvanému Kalich. Ve skalní kapli se návštěvníci rozezpívali a modlili velice dlouho. Navrhují, abychom se tam vydali v létě a také pocítili sílu modliteb na tomto místě.

Odjeli jsme do Železného Brodu, nejdříve na společný oběd v hospodě U zvoniče, kterou doporučily sestry z Brodu. Bylo to naše třetí společné stolování. Probíhalo tak, že návštěvníci si vybírali typicky česká jídla z jídelního lístku, objednali jich osm, postavili je doprostřed stolu a ochutnávali je postupně, tak jak to známe z čínských restaurací. Ondřej Halama i já jsme oba ihned řekli, že my chceme jíst jen svoje.

Ke kostelu jsme odjeli auty, parkování je docela oříšek, jak jsem věděla už z telefonátu s kurátorkou Marcelou Pallovou. Přijala nás ještě s jednou sestrou, bylo to moc milé. Poseděli jsme u kávy ve sborové místnosti, pod portrétem Alberta Schweitzera, patrona varhan. Protože Jesse nás oslnil už v restauraci s překladačem z češtiny do korejštiny ve svém mobilu (korejské písmo!) a věděli jsme, že se budeme loučit, vyzval telefon, aby promluvil. Telefon řekl česky: „Jsem tu s vámi velmi rád a děkuji vám.“

Po historickém výkladu o dění v Brodě po 1. světové válce, které tak ovlivnilo existenci kostela, jsme se opravdu rozloučili. Bez Ondřeje Halamy a kurátorek v Turnově i Brodě bych úspěšně tuto část cesty určitě nezvládla. Jsem jim velice vděčná, díky Libě Bernardové jsem si troufla je kontaktovat.

Jsem vděčná i Evě Šormové za odpovědi na otázky návštěvníků při zastavení v Malešicích. Lituji, že jazyková a kulturní bariéra mezi námi a návštěvníky z USA je dosti značná. Hosté se vyptávali na knihu otce Evy Šormové, profesora Smolíka, pro korejského vydavatele o dějinách reformace. Eva věděla o důležitém duchovním hnutí v Koreji, já ke své hanbě ne. Nicméně jsem si zamilovala Hye Rin Kim a ostat-

ní, kteří se mnou dokázali mluvit (někdy to není jednoduché). Doufám, že překonám svou averzi k stále se zdokonalujícím komunikačním technologiím, dokážu je najít na Skype a dozvím se více.

(Milena Kelly, Praha, 24. 2. 2020)

Den misijní provincie 2020

Den misijní provincie se letos konal 7. 3. v Turnově. Sešlo se téměř 40 účastníků ze všech našich sborů a přijeli také tři hosté z Herrnhutu. Setkání zahájil pobožností bratr Strádal, který připomněl první kapitoly Pavlova listu Efezským.

Poté shromáždění pozdravila česky sestra Benigna Carstens. Hovořila o dobrých vztazích a dlouholeté spolupráci českých a německých sborů, a dále jako komentář k aktuální situaci připomněla Komenského důraz na to, aby nakažení morem nezůstali bez pomoci.

Pak už se ujal slova bratr Matouš Jaluška a přednesl velmi zajímavou přednášku věnovanou 350. výročí úmrtí J. A. Komenského, nazvanou J. A. Komenský a jeho starost o církve ve světle jeho korespondence.

účastníci setkání v turnovské modlitebně

V úvodu poutavým způsobem porovnával Pavlovy epištoly s dopisy, které z vězení v Kostnici posílal Jan Hus, upozorňoval na shodné rysy i podobnou strukturu listů, jistě danou Husovou výbornou znalostí písma, ale také tím, že oba pisatelé dopisů byli v té době v podobné životní situaci - v žaláři. Přesto nezapomínali na péči o ostatní. Bylo to velmi zajímavé srovnání.

I Komenský psal své listy ve velmi těžké situaci a to nejen osobní. V exilu, kdy se utečenci ocitli bez prostředků, bylo třeba pečovat nejen o duše, ale také o těla svěřených bratří a sester. Proto Komenský s ostatními kazateli psali dopisy všem, kteří by tyto obtíže mohli nějak ulehčit. Přitom si našel čas věnovat se i obtížím jednotlivých lidí. Prokázal tak osobní statečnost i hlubokou víru v době, jakou bychom asi nechtěli zažít – uprostřed třicetileté války a morových epidemií.

Teprve v pozdějších letech v Komenského dopisech začínají převládat témata teologická i úvahy o budoucnosti církve.

Po této přednášce, která nás všechny velmi zaujala, jsme společně poobědvali a pak následovala diskuse ve skupinách.

Podle zadaných témat jsme mluvili o tom, co nás ve sboru těší a netěší, o práci staršovstva, vztazích mezi sborem a kazatelem. Hovořili jsme i o nedostatku farářů, o nutnosti i praktických možnostech vzdělávání laiků a samozřejmě jsme se dotkli i potíží s hospodářským zajištěním našich sborů.

Po společném shrnutí námětů z našich diskuzí jsme vyslechli informace seniorátního výboru a celé shromáždění ukončila sestra Jalušková modlitbou.

Nemusím dodávat, že mnoho rozhovorů se odehrálo i mimo tento rámec a věřím, že toto setkání bylo pro všechny zúčastněné potěšením i posilou do dalších dnů.

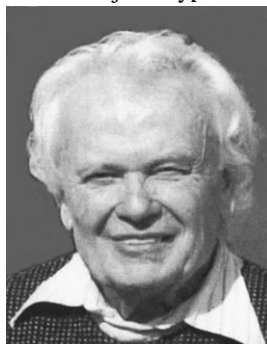
Mnoho díky patří Turnovskému sboru, zejména sestřám, za organizaci tohoto sejití.

(ek)

Vzpomínka na bratra Květoslava Plívu

8. března 2020 jsme se v železnobrodské modlitebně sešli, abychom vzpomínali na bratra Květoslava Plívu, který byl povolán do nebeského domova 13.2. 2020.

Slávek, jak jsme mu všichni říkali, se narodil 25. 3. 1930 do rodiny, která byla zakotvena v Jednotě bratrské. Také on byl do ní rodiči přiveden. Z jeho vyprávění víme, že svou hlubinu bezpečnosti ve víře našel v letních poválečných táborech Jednoty bratrské v Polubném. Slávek byl mezi lety 1947 až 1952 jejich účastníkem a jak sám přiznával, vedle sportovního nadšení zde našel pevný duchovní základ, na kterém ukotvil celý svůj další život. Mnohokrát vzpomínal na toto polubenské období nejen proto, že bylo důležité pro jeho osobní vývoj, ale i díky vztahům a lidem, se kterými se zde setkal a kteří ho pak jako přátelé provázeli celoživotně. Opakovaně se vracel ke jménům Borise Uhra, Pepička Vorubce a mnoha dalších.

Vystudoval střední odbornou školu chemickou v Liberci a později, po svatbě, se trvale s manželkou Jaroslavou usadili v Železném Brodě. Narodily se jim tři děti - Helena, Květa a Jaroslav. Všechny byly v Jednotě bratrské pokřtěny.

Profesně se uplatnil jako respektovaný technik v podniku Železnobrodské sklo, kde byl uznáván nejen pro své odborné znalosti, ale i pro schopnost jednat s lidmi a vytvářet na pracovišti, které vedl, přátelskou a laskavou atmosféru. Tomuto podniku zůstal věren až do odchodu do důchodu.

My si ho však především ceníme a uchováme si ho v paměti pro jeho působení ve sboru Jednoty bratrské v Železném Brodě. Skutečné bratrství, tak typické pro Jednotu, se u něj projevilo službou bratřím a sestřám v rozličné podobě. Byl pevnou oporou kazatelům Miroslavu Hlouškovi i Jiřímu Polmovi jako dlouholetý člen staršovstva, později jako kurátor sboru, zvoník, pokladník, ale i laický kazatel. Jeho

slovo mělo vždy svou váhu, neboť se ve svých životních postojích opíral o Boží slovo a odtud plynoucí naději Božího zaslíbení.

Proto hrál i důležitou roli v období krize a rozdělení české Jednoty v devadesátých letech 20. století. Napomohl tak uchování železnobrodského sboru a byl zvolen do prvního seniorátního výboru Ochranovského seniorátu v roce 2000, nejtěžšího období bojů o bratrskou identitu v české poválečné Jednotě bratrské. I díky němu můžeme v klidnějším období slyšet Boží slovo z naší kazatelny.

Prohlížíme-li fotografie se Slávkem, musíme si ho spojit s jeho nerozlučnou harmonikou, kterou doprovázel zpěv bratří i sester při mnohých setkáních ve sborovém domě na Brodci v Železném Brodě, různých slavnostech, setkáních s hosty ze zahraničí či při setkání Polubeňáků v kořenovském kostelíčku. Pokud neměl v ruce harmoniku, byl to fotografický aparát či kamera. Jeho zásluhou tak máme zdokumentovány mnohé události či jen běžný život sboru, který se zachoval na kazetách či fotografiích ve sborové kronice.

Jsmo vděční za jeho život i to, že jsme ho mohli prožívat společně s ním v církvi, která je nám drahá.

V Železném Brodě, 19. března 2020

Jana Uhlířová Polmová

Církev v proměnách času

Možná znáte, možná neznáte publikaci, kterou Českobratrská církev evangelická občas vydává. Určitě by ji měli znát kazatelé a snad i starší, protože do zatím posledního dílu této publikace každý sbor přispíval textem i obrázky.

První vydání této svým způsobem encyklopedie evangelické církve vyšlo v roce 1969, k padesáti letům existence ČCE a zahrnuje období 1918-1968.

Druhé vydání, které se svou podobou hodně drželo toho prvního, vyšlo ke století církve, v roce 2002 a zahrnuje léta 1969-1999. Zajímavé je, že nové digitální technologie působí hodně velké zdržení, v roce 1969 vyšla kniha s ročním zpožděním, druhá s tříletým. Ale není se čemu divit, naši předkové stavěli kostely za rok, dnes už se to nikomu nepovede.

Vloni, tedy 2019, vyšel další, třetí díl, zahrnující léta 2000-2017.

Pro ty, kdo publikaci neznají, aspoň trochu základních informací. Jde o příručku, která shrnuje obecně dění v církvi za danou dobu formou několika článků, a potom uvádí abecedně informace o všech sborech a kazatelích. Zjistíme tedy snadno nejen, kde všude jsou sbory a jak vypadal jejich život, kolik měly k poslednímu roku členů, ale také, kteří kazatelé v církvi sloužili, kde a jak dlouho.

Někdo si může položit otázku, proč tuto informaci dáváme do rubriky „náš seniorát“. Nuže, protože ten zmíněný třetí díl je zároveň stručnou historií Ochranovského seniorátu. Přehled synodů, konaných v novém století, začíná u synodu v lis-

topadu 1999, který přijal do církve Ochranovský seniorát. Najdeme tu všechny naše sbory a v seznamu kazatelů i všechny kazatele, kteří v našich sborech po roce 2000 působili.

Taková publikace samozřejmě není malá, má 518 stran velkého formátu, a není ani laciná, obsahuje velké množství obrazového materiálu. Při prolistování najdeme chybičky – např. u Potštejna je fotografie zimní modlitebny ve faře s popisem „interiér kostela“. Při prohlížení a pročítání si však uvědomíme, jak důležité je mít někde zachycenu historii sborů, protože po čase se v naší paměti vytvoří jakési náhledy, interpretace minulosti, které se při konfrontaci často střetnou s tím, že druzí si to pamatují jinak, nebo, což je horší, nepomyšleme na minulost, dokud pamětníci neodejdou a není se koho zeptat.

Jinak řečeno, v každém sboru by měla tato publikace být a možná by nás mohla inspirovat k tomu, abychom svou paměť ohledně našich sborů, bratří a sester, různých událostí, posilovali tím, že historii svého sboru budeme systematicky ukládat, aby byla k dispozici dalším generacím. Kromě toho máme k dispozici prostředky, jak informace o našich sborech zpřístupnit aktuálně komukoli – na internetu (nepíši facebooku, protože sám ho nepoužívám, ale mnozí ano).

To hlavní, co jsem si při čtení v třetím dílu „Církve v proměnách času“ uvědomil, však je, že jsme se stali součástí ČCE, že věc, která se někomu zpočátku zdála problematická (my přece nejsme žádní evangelíci?), se prostě v průběhu let stala skutečností a proběhlo to bez otřesů a konfliktů. (Pokud chcete poukázat na to, že konflikty byly, řekl bych ano, byly, ale ne v Ochranovském seniorátě. Ti, kdo byli rozhodně proti, se do něj prostě nepřihlásili.)

Letos máme jubileum 350 let od úmrtí J. A. Komenského a název „Církev v proměnách času“ mě vede ještě k jednomu zamyšlení. Dá se určitě postupovat i obráceně a uvažovat o „Proměnách církve v čase“. Ale uvažovat takto znamená patrně soustředit se na strukturu, na instituci a v našem případě na těch pár malých společenství, která pro nás byla a jsou „mou církví“. Obrácená perspektiva, „Církev v proměnách času“ však navádí k tomu, abychom se soustředili na církve ve smyslu Komenského, jako souhrn jednot, které mají každá své obdarování a úkoly, církve jako společenství křesťanů přes hranice konfesí a historických tradic, církve jako společenství Kristových následovníků, které tu vždy bylo a je. Alespoň mě to naplňuje radostí a potěšením. Církve tu je, i když se časy mění, samozřejmě je jimi ovlivňována a musí s tím opakovaně zápasit, ale dokud zůstává církví, společenstvím svolávaným ne zvonem nebo mobilními telefony, ale Pánem, aby sdílelo radost z evangelia a mohlo ji předávat dalším, nemá proč se bát, protože ji brány pekelné nepřemohou – tedy žádná pohroma, kterou kdokoli a jakkoli může způsobit, ji nezničí.

Zpátky ke knize: nemáte-li ji ve sboru, pořídte si ji, dříve nebo později vám přijde vhod.

(jhr)

z církví

Erazim Kohák (1933-2020)

8. února letošního roku zemřel český evangelický filosof Erazim Kohák (* 1933). Skoro polovinu svého života strávil v emigraci v USA (1948-1989), sám se však

označoval za exulanta, protože jeho odchod do zahraničí (s rodiči) byl vynucen a jakmile nastal příhodný čas, vrátil se domů.

Ve svém úvodu do etiky, který přednášel na Filosofické fakultě a potom vydal knižně, věnuje pár řádků vyznání o sobě a své víře:

Jsem to, čemu obvykle říkáme „věřící“, ač to označení mi připadá vhodnější pro barokní pověrčivost než pro víru. Tak či onak, jsem křesťan a evangelík, dědic české reformace a dnes docela tradiční člen klimentského sboru Českobratrské církve evangelické. Každý

den čtu v bibli, těším se na nedělní bohoslužby a na „svatých obcování“ při čaji, a svůj život prožívám s výrazným pocitem, že jej žiji před tvářmi Boží.

Vzdor tomu nejsem ochoten se hlásit bez dalšího k nějaké „náboženské“ etice. Brání mi v tom skutečnost, že po celém světě se násilný fanatismus zaštiťuje náboženstvím a zabíjí v jeho jménu. Amerika, moje někdejší Amerika, tradičně sledovala politiku mnohonárodní spolupráce pro společné dobro. Politiku agresivního promítnutí vojenské síly, která odmítá spolupráci a nezáváhá ani před mocenskou agresí, tam prosadili křesťanští fundamentalisté, tzv. „náboženská pravice“...

Zjevně je úkolem každého, kdo žije pod zorným úhlem věčnosti, aby odlišil víru od náboženství. Proto mi tak záleželo na tom, abych odlišil základní náboženský postoj údivu a vděčnosti od soustavy pojmů a praktik, jimiž se vyjadřuje...

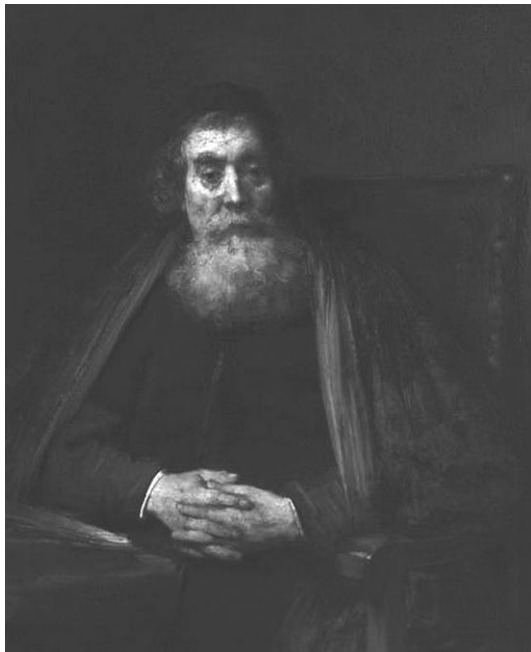
Tam, kde náboženství vyrůstá z údivu a vděčnosti, nese ovoce lásky a úcty. Kde vyrůstá z pocitů ponížení a ukřivdění, nese ovoce nenávisti a násilného sebeprosazení. Žádná etika není dobrá ani špatná jen proto, že je náboženská. Je potřeba tázat se po ovoci... Řekl bych, že podstatou náboženské etiky je radost, vděčnost a vědomí, že žijeme sub specie aeterni (*Svoboda, svědomí, soužití*, Praha 2004).

Bratra Koháka jsme znali i jako důsledného obhájce šetrného zacházení s mimolidským stvořením, s celou přírodou a všemi tvory (knížky *Zelená svatozář*, nebo *Postskriptum psové*).

(jhr)

Namaloval Rembrandt portrét Jana Ámose Komenského?

S nástupem reformace došlo během 16. a 17. století v řadě evropských zemí k radikální změně přístupu k výtvarnému umění. S návratem protestantských církví k biblickému učení a k biblickým principům se pozice malířství nebo sochařství jevila přinejmenším jako rozporuplná a v rámci bohoslužebného života reformačních církví z pochopitelných důvodů pro obrazy a sochy nezbylo mnoho místa. To znamená, že umělci v tomto období do jisté míry ztratili pevnou půdu pod nohama a ztratili v církvi mocného ochránce a mecenáše. Ale především již většinou nemohli pracovat na štědrých církevních zakázkách. Role umělce v tradičně katolických zemích a na druhé straně v protestantských zemích se od té doby vyvíjela odlišným směrem. V prostředí protestantského Nizozemí se malíři soustředili na tři výrazné oblasti, proti kterým se nedalo z náboženského hlediska nic namítat. Jedná se zejména o žánr zátiší, krajinomalby a portrétní malby, ve kterých dosáhli holandstí mistři nepřekonatelných výsledků. Reformace tak vlastně bezděky otevírá novou, nesmírně významnou kapitolu převratných změn v dějinách evropského malířství.

Rembrandt bez barvy a kvalitní reprodukce za mnoho nestojí, chcete-li však vidět obraz v lepším provedení, stačí zadat v internetu Rembrandt a Comenius a určitě se vám objeví.

Dílo největšího holandského malíře Rembrandta van Rijn (1606 – 1669) patří nejenom svým rozpětím, ale především výtvarnou kvalitou jeho tvorby k nejpůsobivějším projevům této nové orientace evropské barokní malby. Ve 23 letech se Rembrandt odebral ze svého rodného Leidenu do Amsterdamu a věnoval se zejména portrétní tvorbě. Nad charakterem jeho duchovního života a osobní víry asi vždy zůstane řada otazníků (víme pouze, že jeho čtyři děti byly pokřtěny v holandské státní reformované církvi a Rembrandt sám měl úzké vztahy k Mennonitům). S jistotou však můžeme říci, že Rembrandt měl vřelý osobní vztah k Písmu, a že se ve své tvorbě s neobyčejným zaujetím věnoval biblickým námětům.

Holandský teolog Willem Visser't Hooft napsal: „Musíme se vždy znovu podívat tomu, jakou lásku k Bibli měl tento muž... Rembrandt je v tom protestantem, že mu postačí Bible a že svou Bibli chce prostě vyložit v duchu Bible. Proto je tak nezávislý na tradici, ale ne bez zájmu o ni a dokonce ne snad k ní odmítavý... Ale jeho pojetí biblických skutečností je vždy zcela jeho osobním pojetím; nikdy se necítí vázán velkými vzory. Nikomu nepřiznává právo, aby se stavěl mezi něho a Bibli.“

Někdy kolem roku 1661 se Rembrandt věnoval portrétování pana a paní de Geerových a právě tato bohatá rodina vzala v Amsterdamu pod svou ochranu také Komenského, který bydlel nedaleko Rembrandtova domu. Samozřejmě nás napadne otázka, zda se tito dva muži setkali. Připomeňme, že Komenského tvář realisticky zachytil jednak český grafik a rytec Václav Hollar (1607 - 1677), a o něco později holandský malíř Jurgen Ovens (1623 - 1678). Tyto dvě práce byly po dlouhá léta považovány za jediné známé příklady autentické podoby Komenského. Mezitím visel ve florentské Medicejské Galerii Uffizi po staletí stranou zájmu Rembrandtův obraz (někdy je tento obraz považován pouze za dílo Rembrandtova okruhu), konvenčně nazývaný „Portrét starého rabína“, datovaný do roku 1666. Jde o velice kvalitní, působivý portrét prošeďivělého učenice s rukama složenýma na hrudi. Teprve před několika lety, v souvislosti s restaurováním a vyčištěním jeho potmělé malby si profesor Amsterodamské univerzity Ernst van de Wetering všiml nápadné shody s Komenského rysy. Profesor de Wetering, který patří mezi největší znalce Rembrandtova díla, říká, že jej zaujala především fyziognomie tváře: „Tvář na obraze měla typické, rovně zastřížené vousy, černou čapku a plášť, vypadá prostě tak, jak chtěl být obvykle Komenský prezentován, jako biskup Jednoty bratrské“. Představa setkávání těchto dvou výrazných osobností, „mužů Bible“ během portrétování je rozhodně velice lákavá a identifikace Komenského tváře na florentském obraze působí skutečně přesvědčivě. Podívejme se tedy do této nově odhalené, věkem a utrpením poznamenané tváře biskupa Jana Ámose Komenského na sklonku života, v létech, „o nichž díš: Nemám v nich zalíbení“ a „prvé, než se přetrhne provaz stříbrný.“ (Kazatel 12;1-6) Na závěr ještě ocitujme slova rakouského historika umění Ernsta H. Gombricha, který charakterizuje Rembrandtovo portrétní umění těmito výstižnými slovy: „U Rembrandtových vynikajících portrétů víme, že stojíme tváří v tvář skutečným lidem, cítíme jejich laskavost, jejich touhu po soucitu a také jejich osamocenost a utrpení.“

(Jiří Kučera)

Literatura:

E. H. Gombrich: *Příběh umění*, Praha, 1990.

W. A. Visser't Hooft: *Rembrandt jako protestantský mistr*,

Kř. Revue, roč. XII, Praha, 1939.

G. Arpino, P. Lecaldano: *Rembrandt*, Praha, 1981.

1592 - Jan Amos Komenský - 1670

Příčina všech zmatků

Jako lékaři nejsou nemocným k ničemu, neznají-li příčinu nemoci, ale když ji naleznou, mohou snadněji určit léky, s větším úspěchem je opatřit a spolehlivěji podávat, tak se o zlu všech druhů uvažuje marně, dokud se neodkryjí jeho kořeny. Musíme tedy vypátrat skutečné příčiny těch zel, o nichž jsme už začali uvažovat (o zlu věčného lidského bloudění, únavy, která nenachází klidu a právě tak trvalého zklamání), chceme-li najít pravé léky.

Říkám však, že ta prvotní trvalá příčina je ta jedna, že lidé buď nedovedou, nebo se nesnaží, anebo zatvrzele nechtějí rozlišovat cenné od bezcenného (jak o tom Bůh u Jr 15,19), tj. nezbytné od ne nezbytného, užitečné od ne užitečného či škodlivého a ženou se jako stádo, ne kam je třeba jít, ale kam se jde; nebo že se nemíní vzdát toho, co se jim jednou zalíbilo, ať je to dobré, nebo špatné...

Pečují o malichernosti, ve kterých není nic, co by vedlo ke štěstí, a nestarají se o věci největší, které otáčejí stěžejemi života a spásy. V cizím oku nalézají smítko, a chtějí je vyjmout, a ve vlastním nevidí trám. Přistihneme je, jak dobro chtějí i nechtějí. Každý totiž říká, že chce dobré - a chce je skutečně, poněvadž má k němu podněty - ale jakmile zjistí, že musí podstoupit nesnadnější práci, aby je získal, nebo že se k sladkosti přimísilo něco hořkého, pak chtění rychle přejde v nechtění. Z toho plyne, že svět je plný lidí, co hledají pravdu, a přesto bloudí, kteří horlivě pracují, a přesto mrhají silami, kteří sotva dechu popadají, když se ženou za vytouženými věcmi, a přece jich nedosáhnou - a když snad ano, pak nevědí, jak by z nich mohli mít užitek, a tak jsou znovu nespokojeni.

Šťasten, kdo aspoň v stáří dosáhne správných názorů, říká Platon. Jsme tedy šťastni, my starci, když aspoň na sklonku života přicházíme s Šalamounem opět k rozumu, dáváme vale marnostem zbytečností a vynakládáme své síly jen na nezbytné věci (tohoto i budoucího) života.

Šťastný by byl také i sám stárnoucí a k svému konci spěchající svět, kdyby už jednou, po tolika šaškárnách všech minulých století otevřel oči a začal se vážně ohlížet po lepších oporách lepšího života (které Boží dobrota dosud štědrě nabízí). Jestliže k tomu mohou nějak přispět naše malá napomenutí, pak se o to pokusme.

*J. A. Komenský. Unum necessarium
(překlad Luděk Brož, Praha 1999)*